

”Vi dyslektiker har mer än problem gemensamt”

Personer med dyslexi läser långsamt och stavar illa. Vissa menar att de också har annat gemensamt. Som uppfinningsrikedom och klurighet, till exempel.

–Vi som har dyslexi är ofta kreativa. Jag tror inte att det beror på slumpen, utan helt enkelt på att vi tänker på ett annat sätt, säger Susanna Cederquist, musiker, musiklärare och föreläsare.

Många med dyslexi säger sig främst tänka i bilder, istället för i ord. Framför sig ser de former, mönster och komplicerade strukturer. I sitt inre kan de vrida och vända på föremål och betrakta dem ur olika vinklar. Ofta ser de helheten framför detaljerna. Detta utvecklade bildtänkande är en styrka i många sammanhang, till exempel om man ska jobba med design eller konstruktion.

Musiker med dyslexi vittnar om en lätthet att härma, att spela på gehör och att improvisera. Det är som om melodin går direkt ut i fingrarna. Och bildtänkandet gör det enklare att känslomässigt förpassa sig till olika miljöer och situationer, vilket kan leda till ett starkare musikaliskt uttryck.

Tyvär finns det väldigt lite forskat om de positiva sidorna av dyslexi, säger Susanna Cederquist.

– Tyvärr finns det väldigt lite forskat om de positiva sidorna av dyslexi, säger Susanna Cederquist. Så det är svårt att säga hur det egentligen hänger ihop. Men sannolikt har dyslektiker en mer aktiv höger hjärnhalva.

Texter och musiknoter är tvådimensionella. I Susannas huvud omvandlas det tvådimensionella till tredimensionellt. När hon ser en textsida, så ser hon inte bara en platt yta med rader och bokstäver. Hon ser också ett mönster av ord och meningar. Vackra former som gärna lyfter sig från bakgrunden. Ibland får bokstäverna skuggor och ibland glider de in under bakgrunden. Sidan ser hon som helhet. När hon var liten, innan

hon var säker på läsriktningen, försökte hon ta in allt samtidigt. Fortfarande idag måste Susanna tvinga ögonen att avkoda i läsriktningen.

–Att jag tolkar texten helhetligt och tredimensionellt gör det svårare för mig att behålla fokus och får till följd att jag läser långsamt. Det underlättar om avståndet mellan raderna är stort. Läger jag dessutom ett papper under raden jag läser, så minskar risken för det ska bli rörigt.

Också tavlor och fotografier är tvådimensionella. Men där ställer ett tredimensionellt seende inte till med problem. Det gör ingenting om motiv i förgrunden glider bakåt och att man ser andra former än bara motivets. Snarare blir bilden rikare när den betraktas på de sättet.

Susannas huvudinstrument är tvärflöjt och sång. Hon kan spela efter noter, men har svårt att läsa snabbt i realtid. Stycken som kräver hög notläsningshastighet lär hon sig utantill. När hon som sjuåring började spela piano såg hon noterna mest som ett mönster på ett papper, hon visste inte vad de heter men hon mindes var de ligger. Några år senare började hon också med tvärflöjt och först då knäckte hon koden för notläsningen. Till skillnad från pianonoter består flöjtnoter bara av en notrad som ska tolkas samtidigt och är därför betydligt enklare att läsa.

Susannas examensarbete på musikalärutbildningen handlade om hur dyslexi påverkar musicerandet. Hon intervjuade nio musicerande dyslektiker och konstaterade att notläsningen är ett problem. Värst är det i undervisningssituationer och inom de klassiska musikområdena, där notläsningsförmågan av tradition har hög status. Den som inte är bra på noter betraktas som en sämre musiker.

– I det medeltida hantverkarsamhället fanns det inget dåligt med att ha ett dyslektiskt tänkande, tvärt om. Men i vår tid och i vår kultur är dyslexin ett problem, säger Susanna Cederquist.

– Jag brukar säga till mina elever med dyslexi att det är skolan som är tuffast. Fixar man den, så klarar man det mesta, säger Susanna Cederquist.

– Lärare och andra musiker kan se ner på en, säger Susanna. Jag har stött på det.

Men det handlar om ett missförstånd. Notläsningen har inte med den musikaliska gåvan att göra. Susanna menar att lärare måste bli mer medvetna om hur dyslexi påverkar musicerandet, så att inte vissa elever stängs ute från musiken för att de har svårt med noter.

– Eftersom vissa elever har svårt att avkoda noter är det viktigt att arbeta med med olika inlärningsstilar. Rent generell tycker jag att gehör, improvisation, skapande och uttryck ska finnas med i

undervisningen för alla. Allt behövs om man ska bli en hel musiker, säger hon.

Ett dyslektiskt tänkande är varken bättre eller sämre än det icke-dyslektiska. Det är bara olika, menar Susanna. Om vi utgår ifrån att alla är lika får vi problem. Vi är olika och det måste vi ta tillvara på.

På Susanna Cederquistas hemsida (www.susannacederquist.com) hittar du en länk till examensarbetet: "Jag kan inte tänka platt, hur påverkar det musicerande?"

TEXT & BILD: EVA HEDBERG

Dyslexi vanligt bland konststudenter

Studenter med dyslexi är ofta överrepresenterade på högre konstutbildningar. Men varför är det så? Handlar det om att personer med dyslexi är mer konstnärligt begåvade? Eller är det så att man väljer en konstnärliga bana för att slippa de läs- och skrivkrav som ställs inom andra akademiska områden?

Att personer med dyslexi är mer konstnärligt lagda än andra är en spridd åsikt. Det finns flera antaganden om vad det kan bero på, som stark visuell förmåga, fantasi och uppfinningsrikedom. Tyvärr finns det få vetenskapliga belägg för hur det förhåller sig.

För 10 år sedan presenterade Ulrika Wolff och Ingvar Lundberg en studie om dyslexi bland konststuderande vid Göteborgs universitet. I sin artikeln hänvisar de till ett par andra vetenskapliga studier. I den ena konstaterar forskarna att vuxna dyslektiker tänker mer kreativt än icke-dyslektiker. Den andra studien visar att dyslektiker snabbare än icke-dyslektiker upptäcker optiska illusioner. För övrigt upptäckte forskarna inte några skillnader som skulle kunna bevisa att personer med dyslexi är mer konstnärligt begåvade.

Ulrika Wolff och Ingvar Lundberg konstaterar i sin studie att dyslexi är vanligare bland konststuderande än bland studerande på andra universitetsprogram. Men inte heller de kan bevisa att det finns

ett samband mellan dyslexi och konstnärlig talang. Deras tolkning är ändå att konststuderande med dyslexi inte väljer konststudier för att undvika läs- och skrivkraven inom andra akademiska områden. Konststudenternas talanger upptäcktes redan när de var små barn och därför blev valet av studieinriktning naturligt.

Källa: Källa: The Prevalence of Dyslexia Among Art Students, Ulrika Wolff och Ingvar Lundberg, *Dyslexia* 8 (år 2002).

Oscar Reutersvärd's berömda "omöjliga figurer" har prytt våra frimärken.

Dyslexin som konst

Konstnärerna Oscar Reutersvärd och Elis Eriksson vände båda två sina dyslektiska svårigheter till styrkor i konsten. Oscar Reutersvärd är pappa till de "omöjliga figurerna". Han har förklarat att bokstäverna hoppade framför honom, men att han även svårt att bedöma avstånd och djupseende. "Han hade svårt att avgöra vad som låg längst bort vid tecknandet av stolsben eller andra tredimensionella konstruktioner." (Sydsvenskan) Det här utnyttjade han när han skapade sin alster, figurer som till en början ser normala ut, men när man granskar dem blir de omöjliga eftersom perspektivet är förvridd.

Elis Eriksson arbetade mycket med bokstäver och ord i sin konst, och utnyttjade medvetet felstavningar och typografi för att uttrycka sig. Ett av hans motiv "Håll tjeften" är titeln på en bok om Elis Erikssons konst. Boken "Håll tjeften - hundra år av åtländnader" är skriven av Teddy Hultberg. (Schultz förlag AB, 2006)